

ב"ה, ערב שבת קודש פרשת לך לך תשפ"א

גליון מס' 51

כי קרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

לך לך מארצך וממולדתך

מהותו של העם היהודי:
מסה מאלפת מאת
ה'חוזר', הגה"ח רבי
יואל כהן

הנה צמח איש צמח שמו

מסכת נישואי כ"ק
אדמו"ר הצמח צדק
בעיבוד מיוחד ושווה
לכל נפש

כוח דהיתרא עדיף

הטעם הפנימי:
מילי דחסידותא אודות
הסוגיות הנלמדות
בדף היומי

זאת אות הברית

התוועדות מרוממת
ואקטואלית עם הרב
שבתי סלבטיצקי

דע את אלוקי אביך ועבדהו

עדכוני חב"ד;

הגה"ח הרב משולם זוסיא
אלפרוביץ שליט"א, המשפיע של
ישיבת 'תומכי תמימים' בקריית גת,
בשיחה מיוחדת ל'כי קרוב' אודות
לימוד החסידות ודרכי החסידות
והאופי המיוחד של עבודת ה'
בימים אלו, בצל הנגיף ומגבלותיו

'כי קרוב' מצורף לעיתון בקהילה
ונפוץ ב-60,000 עותקים בכל מוקדי הציבור החרדי בארץ

נקודת ההתחלה של עם ישראל

אני מעמיד ממש, ש"גוי גדול" מכון לאומה שעליה נאמר "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו" (ואתחנן ד, ז) - עם ישראל. עניין זה, שמאברהם נעשה ה"גוי גדול" אשר לו אלוקים קרובים אליו, עם ישראל, התחיל בציווי של הקב"ה אליו "לך-לך וגו'". לעומת עניין זה כל מעשיו ופעולותיו של אברהם קודם לכן, עם כל מעלתו וגדולתו, אינם מבטאים את מהותו כ"יהודי". לכן מתחיל סיפורו בתורה דווקא בעניין "לך-לך", שממנו מתחיל ה"ואעשך לגוי גדול" - התחלת עם ישראל.

שני סוגי ידיעה

העניין יובן בהקדמת המבואר בספרים (במיוחד בספרי חסידות חב"ד), על ההבדל המהותי שבין אמונת בני ישראל, המוגדרים 'מאמינים בני מאמינים', לבין האמונה בה' הקיימת אצל אומות העולם להבדיל. הלא גם בקרב אומות העולם היו מחכמיהם שהגיעו בשכלם למסקנה האמיתית שיש בורא ומנהיג לעולם. אם כן מה ההבדל בין אמונתם לאמונת ישראל?

אלא ההבדל ביניהם הוא שאצל חכמי אומות העולם האמונה נובעת מראיות שכליות, ואילו בישראל זו אמונה פשוטה שאין לה צורך בראיות. מנין נובעת האמונה הפשוטה של יהודי? - מכך שבנשמתו הקדושה של כל יהודי מאירה האלוקות בגלוי. יהודי מרגיש את הקב"ה, ולכן אין לו צורך בראיות על קיומו.

ליתר ביאור: יש שני סוגים של ידיעה: א) ידיעה שאדם יודע על קיומו של דבר על-פי ראיות שכליות, ב) ידיעה שאדם יודע על קיומו של דבר מכיוון שהוא רואה אותו. זה הבדל מהותי, שכן הידיעה עניינה חיבור בין האדם לבין הדבר הידוע, וכידיעה שעל-פי ראיות החיבור הוא באופן שעיקר ההדגשה הוא על שכל האדם, ואילו כידיעה שעל-פי ראיה - עיקר ההדגשה היא על הדבר.

כאשר הידיעה נובעת מראיות שכליות הפירוש הוא שהדבר עצמו אינו גלוי אלא נסתר, והראיות הן המוכיחות את קיומו. לדוגמא: כשרואים בית בנוי, מבין כל בר-דעת שיש בנאי שבנה אותו, וכי לא נפל מן השמיים. אבל אין הפירוש שהאדם שרואה את הבית ראה את הבנאי. הוא רואה את הבית ותו לא, ועם הבנאי אין שום קשר ועסק, אלא שההיגיון אומר ששם יש בית, ודאי יש בנאי שבנה אותו. אבל אם אדם רואה את הבנאי, אז ידיעתו על הבנאי אינה מתוך ראיות, אלא הבנאי עצמו נראה בגלוי.

זה ההבדל בין האמונה בה' של ישראל לאמונה בה' של אומות העולם להבדיל. אומות העולם אין להן שייכות ישירה עם הקב"ה. הגויים אינם רואים אותו ואינם מרגישים אותו. הקב"ה נעלם ומוסתר מהם. הם רואים רק את העולם ואת עצמם. אלא שיש לחכמיהם ראיות שכליות שלא ייתכן שהעולם קיים ומתנהל מעצמו, ומכאן נגזרת המסקנה שבדודאי יש בורא ומנהיג לעולם.

לעומתם, אמונתם של ישראל בה' היא עניין אחר לגמרי. יהודי מרגיש את הקב"ה באופן ישיר; האלוקות מאירה בנשמתו בגלוי. לכן יהודים הם 'מאמינים בני מאמינים'. אין להם צורך בראיות שכליות על מציאות ה', שכן הצורך בראיות הוא כאשר יש העלם

בפרשת לך-לך מתחילה התורה לספר על אברהם אבינו. אמנם כבר בסוף פרשת נח מופיעים כמה פסוקים על אברהם, אבל נוסף על היותם קצרים ביותר, הרי שמבחינת תוכנם אין בהם התחלת סיפורו המיוחד של אברהם אבינו, אלא הוא מוזכר שם כאחד מבניו של תרח, כחלק מסיפור תולדות הדורות שמנח ועד אברהם: "ואלה תולדות בני נח וגו'" (י, א), "ואלה תולדות תרח, תרח הוליד את אברם את נחור ואת הרן" (יא, כז). סיפורו של אברהם אבינו עצמו מתחיל בפרשת לך-לך.

הדבר המפתיע הוא שהתורה מתחילה לספר על אברהם (בתחילת פרשת לך-לך) כשהוא "בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן" (יב, ד). שואלים המפרשים: וכי אין לתורה מה לספר על אברהם אבינו בכל השנים עד שנעשה בן שבעים וחמש? הלא כבר "בן שלוש שנים הכיר את בוראו" (נדרים לב, א), "מאס אפרים ושקץ את הפסילים... נתנהו בבית האסורים עשר שנים... לאחר עשר שנים שלחו והביאו אותו, ונתנהו בתוך כבשן האש" (פדר"א כו). עצם השלכתו לכבשן האש עולה על כולנה, שמסר את נפשו בפועל על האמונה בה', ורק בנס ניצל. ומה פשר הדבר שבתורה לא מסופר דבר על כל זה?

אמנם מעשה אור כשדים מרומז בסוף פרשת נח, אבל אדרבה, דווקא אופן אזכור המאורע הזה מדגיש עוד יותר את הפליאה: בפסוק נאמר "וימת הרן על פני תרח אביו... באור כשדים" (יא, כח),

אמונתם של ישראל בה' היא עניין אחר לגמרי. יהודי מרגיש את הקב"ה באופן ישיר; האלוקות מאירה בנשמתו בגלוי. לכן יהודים הם 'מאמינים בני מאמינים'. אין להם צורך בראיות שכליות

ומביא רש"י (ממדרשי חז"ל) כיצד אירע הדבר שהרן מת בחיי אביו באור כשדים: "שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שפתת את צלמיו, והשליכו לכבשן האש, והרן יושב ואומר בליבו אם אברם נוצח אני משלו, ואם נמרוד נוצח אני משלו. וכשניצל אברם אמרו לו להרן: משל מי אתה? אמר להם הרן: משל אברם אני! השליכוהו לכבשן האש ונשרף, וזהו אור כשדים".

והרי זה פלא: מדובר במעשה של מסירות נפש בפועל ממש על קידוש ה', שאברהם אבינו היה מוכן להישירף למען אמונתו בה' אחד (שהרי כשהושלך לכבשן לא סמך על הנס שיצילו), ובכל זאת התורה אינה מספרת על עצם מסירות נפשו של אברהם אבינו. היא מזכירה זאת רק בדרך אגב, בקשר למות הרן על פני תרח אביו... התורה כאילו מתעלמת מכל פעולותיו ומסירות נפשו במשך עשרות שנים, וסיפורו של אברהם אבינו בתורה מתחיל רק בפרשת לך-לך בהיותו בן שבעים וחמש שנה! מה פשר הדבר?

נקודת הביאור בזה היא, שכאשר התורה מבקשת לספר על אברהם אבינו אין היא מעוניינת בתיאור מעלותיו וצדקתו כאדם, אלא בתיאור הדברים המשמעותיים בהיותו היהודי הראשון בעולם. וכמודגש מיד בתחילת פרשת לך-לך: "ויאמר ה' אל אברם: לך-לך מארצך.. אל הארץ אשר אראך, ואעשך לגוי גדול". אומר על זה המדרש (ב"ר לט, יא), "אותה אומה שכתוב בה 'כי מי גוי גדול' -

בה' בורא העולם ומנהיגו ולהתנהג על-פי רצונו – אין הוא 'בריה חדשה'. זה אותו אדם כפי שהיה קודם שלמד והחכים, אלא שאחר-כך התעלה והשתנה.

ואילו כאן, בהתהוות עם ישראל, הקב"ה אומר "ואעשך לגוי גדול – אני עושה אותך בריה חדשה". שכן מהותו של יהודי אינה שהוא אדם חכם יותר או עדין יותר, אלא שיש בו נשמה קדושה שהיא "חלק אלוקה ממעל ממש", חלק מהקב"ה, ובכך הוא נבדל לחלוטין משאר בני-האדם ומשאר הבריות. כשם שהדומם, הצומח, החי והמדבר נבדלים זה מזה במהותם, כך היהודי נבדל מכל הבריות ומהווה סוג חמישי לעצמו (כוזרי א, קג). ואדרבה, בכל שאר הסוגים הצד השווה שבהם הוא היותם חלק מהבריות, ואילו היהודי שהוא "חלק אלוקה ממעל ממש" נבדל מהם לאין ערוך, בהיותו חלק מהבורא!

זהו "ואעשך לגוי גדול", "אני עושה אותך בריה חדשה". הקב"ה הופך עכשיו את אברהם ואת העם היוצא ממנו לעם הקשור לקב"ה – "מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו". לא נאמר שהעם קרוב לאלוהים, אלא ש"אלוהים קרובים אליו" – הקב"ה מתגלה אל העם ומורגש בו. וזה לא התחיל באמונה שאברהם

והסתר, שאז רואים רק את מציאות העולם, וממילא יש צורך בראיות על האלוהות, ואילו אצל יהודי, כל יהודי, האלוהות מאירה בגלוי, ולכן אין לו צורך בראיות.

שורש ההבדל נובע מכך שליהודי יש נשמה קדושה, שהיא "חלק אלוקה ממעל ממש" (תניא פ"ב), שבה מאיר אור אין סוף (תניא פ"ח), ולכן הוא מרגיש את הקב"ה, ומזה באה האמונה. ואילו לגוי אין נפש כזאת. נפשו של הגוי היא חלק ממציאות העולם. אמנם יש לו נפש של 'מדבר', הנעלית יותר מנפש ה'חיי', אך גם נפש המדבר היא חלק מהבריות, ואינה קשורה לאלוהות. לכן הגוי אינו מרגיש את הקב"ה, וכל הגישה שלו לאמונה היא רק מצד השכל, ועל בסיס ראיות שכליות שמציאות העולם מוכיחה שיש בורא ומנהיג.

(אמנם גם אצל יהודי יש נפש הבהמית ויצר הרע המעלימים ומסתירים את האמונה שמצד הנשמה, אבל כאשר מסירים את ההעלם, מתגלית האמונה שמצד הנשמה, המרגישה את הקב"ה באופן ישיר, ולא על-די שכל וראיות).

התחלה חדשה

אמונה זו, הנובעת מההתגלות האלוהית, התחילה אצל אברהם אבינו רק בשלב ה'לך-לך'. אצל אברהם אבינו היו שני שלבים, שהם שני סוגי הידיעות. בתחילה היתה לו ידיעת ה' מצד ראיות שכליות. וכמסופר במדרש חז"ל שאברהם חקר וחיפש, ובתחילה סבר שאולי השמש מנהיגה את העולם, ואחר-כך אולי הירח וכו', עד שבגיל שלוש "הכיר את בוראו", ואחר-כך "בן ארבעים הכיר את בוראו" באופן נעלה יותר, ופרסם את האמונה בה' אחד וכו' (ראה רמב"ם הלכות ע"ז פ"א).

אבל בהיותו בן שבעים וחמש שנים קרה דבר חדש ושונה לחלוטין, בלשון המדרש: "הציץ עליו בעל הבירה" (ב"ר לט, א) – הקב"ה התגלה אליו ודיבר איתו. מאז לא היה לו עוד צורך בחקירות ובראיות של שכל אנושי. התחילה להאיר בו הנשמה הקדושה, שהיא "חלק אלוקה ממעל ממש", והוא התחיל להרגיש את הקב"ה באופן ישיר וגלוי. זו היתה ההתגלות האלוהית הראשונה והידיבור האלוהי הראשון לאברהם, ולכן בזה התורה מתחילה את סיפורה על אברהם אבינו.

כל המעשים הנפלאים שפעל קודם לכן – שהוא נאסר והושלך לכבשן האש ומסר את נפשו בפועל על פרסום האמונה בה' וכו' – כל זה לא נבע מכך שהקב"ה התגלה אליו, אלא מכיוון שהוא הבין בשכלו את האמת שהקב"ה לבדו הוא בורא ומנהיג העולם, ולמען אמת זו, שאותה הבין ובה דגל, מסר את הנפש. זו היתה מסירות נפש למען רעיון שהוא הבין וידע.

לעומת זה, בפרשת לך-לך מתחיל אצל אברהם עניין חדש: "ויאמר ה' אל אברהם לך-לך גוי". הקב"ה מדבר אליו! זה לא עניין שהוא משיג בשכלו, אלא יש כאן התגלות אלוהית מלמעלה. מכאן ואילך אין עוד צורך בראיות מתוך מציאות העולם שיש בורא לעולם (כמשל הנ"ל, שמהבית מוכח שיש בנאי), אלא הוא רואה את הקב"ה, את הבורא והמנהיג! ועל זה נאמר "ואעשך לגוי גדול" – כאן התחיל עם ישראל. שכן מוחשיות זו בקיום הבורא הועברה בירושה לכל ישראל עד סוף כל הדורות, ולכן כל יהודי מרגיש את הקב"ה בנשמתו, ואין לו צורך בראיות על האמונה בה'.

עם שונה במהותו

על-פי זה יובן מה שנאמר במדרש על הפסוק "ואעשך לגוי גדול" – "ואשימך לא כתיב כאן אלא ואעשך, אני עושה אותך בריה חדשה" (ב"ר לט, יא). מה הפירוש 'בריה חדשה'? גם אם מדובר על שינוי באותו אדם ממצב נחות למצב גבוה, ואפילו אם נתאר לעצמנו את השינוי הגדול ביותר – אין זו בריה חדשה. לדוגמה, אדם שהיה בדרגה שפלה ביותר, אדם גס ומושחת, בלי שום אמונה ומצפון, והוא התהפך לגמרי להתחכם ולהתבונן ולהאמין

מהותו של יהודי אינה שהוא אדם חכם יותר או עדין יותר, אלא שיש בו נשמה קדושה שהיא "חלק אלוקה ממעל ממש", חלק מהקב"ה, ובכך הוא נבדל לחלוטין משאר בני האדם ומשאר הבריות

הגיע אליה בכוחות מעצמו ומתוך שכלו, אלא בהתגלות ה' ובדיבור האלוהי אליו – "ויאמר ה' אל אברהם וגו'".

זה גם תוכן הצייוני שהקב"ה ציווהו: "לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", ומבואר בחסידות: 'מארצך' – מהרצון, 'ממולדתך' – מההרגלים, 'ומבית אביך' – מהשכל, "אל הארץ אשר אראך" – אל רצון ה'. לכאורה הלוא רצונו, הרגליו ושכלו של אברהם אבינו היו רק טוב, לפרסם אחדות ה' בעולם, ואם כן מדוע עליו "ללכת" מהם ולעזוב אותם?

אך על-פי המבואר לעיל הדבר מובן, שכן על אף שזה היה רצון ושכל טוב, פרסום אלוהות וכו', אבל מכיוון שהוא לא נבע מרצון ה' אלא מרצונו ומשכלו של אברהם – לא כך מתחיל העם היהודי! לכן צריך להיות 'לך-לך' מכל אלו, "אל הארץ אשר אראך" – אל הרצון שהקב"ה יראה לו, לפרסם אלוהות לא מפני שכן האדם רוצה ומבין, אלא מפני שכן רוצה ומצווה הקב"ה.

(על-פי לקוטי שיחות כרך כה עמ' 47.)

אוצר לקוטי שיחות שיחה ג לפרשת לך-לך

אלפי יעדים, נתיב אחד!

נתב מדיה – היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!

**אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.**

רוצה שהעלון שלך יגיע ליעדו?
טלפון אחד וזאת בנתיב הנכון.
074-703-5009

נתיב מדיה
מחלקת עלוני השבת

”יש לנו הזדמנות
לעשות את רצון ה' גם
בלי שנבין זאת כלל”

ציילומים: שניאור מור יוסף

מדוע לימוד החסידות חיוני כל כך דווקא בדורנו • מה הייתה תשובת ראש הישיבה הנודע לשאלה כיצד מזהים חסיד חב"ד רק ממראה פניו • כיצד ניתן להתקשר לצדיק גם אם אין רואים אותו • מדוע בחב"ד לא מדברים יותר מדי על שמירת העיניים והזהירות מפני חטא • איך ניתן להתחזק דווקא בימים של שידוד מערכות, כשנגיף הקורונה משנה סדרי בראשית וממוטט את כל המוסכמות • הגאון החסיד רבי **משולם זוסיא אלפרוביץ שליט"א**, המשפיע של ישיבת 'תומכי תמימים' בקריית גת, ששמו הטוב כבעל הסברה נפלאה ועמוקה בתורת החסידות נישא למרחקים, בשיחה מיוחדת ל'כי קרוב', עם תחילת זמן חורף תשפ"א, בתנאים חסרי תקדים מאז ומעולם

בנימין ליפקין

מבינים שום דבר. אני חושב שמי שמתיימר לומר משהו כאן, אינו יודע מה הוא שח. דבר כזה פשוט משתק אותנו.

מה שכן ברור לכול שהנגיף הזה ומוראותיו ממחישים לנו את הנהגתו של הקב"ה.

במאמר הידוע והאחרון שהותיר הרבי בידינו, "ואתה תצווה", מבואר בהרחבה תוכן מסוים בשלמות עבודת ה' שבאה לידי ביטוי במסירות נפש שבזמן הגזירות או אפילו במסירות נפש שבעת הרחבה ורווחה. ואילו בתקופה הנוכחית, אין לכאורה שום שלמות בעבודה; אדרבה, אנו נדרשים להגביל את עבודתנו, הן בינינו לבין עצמנו והן כלפי חוץ. וכאן נשאלת השאלה איזו חיות יכולה להיות לעבודת ה' במצב כזה? התשובה היא שדווקא כאן ועכשיו בא לידי ביטוי הביטול המוחלט לה' ולרצונו יתברך, גם בלי שנבין זאת כלל וכלל.

איך אפשר לומר זאת בשפה שתהיה נהירה ומובנת לאנשים כערכנו, בייחוד בימים אלו שבהם החושך יכסה ארץ?

עלינו לדעת שכל מה שקורה עתה הוא רצונו של הקדוש ברוך הוא. התפקיד שלנו הוא לא להתיימר ולהבין את הרצון שלו יתברך. עלינו להשתדל לעשות את המוטל עלינו ככל האפשר. למשל, לפתוח את הישיבה בקפסולות. למתבונן מהצד זה יכול להישמע דבר של מה בכך. אבל מי שנמצא בשטח מבין עד כמה התפקוד של ישיבה בקפסולות הוא מאתגר ומקומם, אחר שכמעט לא ניתן לתפקד כך. בקושי ניתן לתקשר בין הר"מים והתלמידים. זה משבש לחלוטין את החיים בישיבה ואת כל מהלך סדר היום. אז לא נפתח את הישיבה בגלל זה? לא ולא. נפתח ונשתדל לעשות זאת על הצד היותר טוב.

כך גם בכל נושא ועניין, קטן כגדול. עלינו להבין שאין מדובר בהכנה שלנו בו אלא ברצונו יתברך. ואם זה מה שהוא רוצה, עלינו מוטל לעשות כרצונו. בעינינו הקטנות זה דבר צולע ולא מושלם ולא מתאים. אבל זה מה שהקב"ה רוצה.

אם בחג הפסח הקב"ה רצה שנתפלל בבית ולא נטבול במקווה וליהודים רבים לא היה כלל מניין; ואם ביום הכיפורים יהודים רבים שהיו חולים ל"ע לא יכולים היו להתענות; ואם בחג הסוכות היו לא

יגו ושיחו של הגאון החסיד רבי משולם זוסיא אלפרוביץ שליט"א, המשפיע האגדי של ישיבת 'תומכי תמימים' בקריית גת, כל כולו בחסידות ובעבודת ה'. במשך עשרות שנים הוא מרביץ את תורת החסידות לעדרים. מושפעיו ושומעיו לקחו, הסולת והשמן של העידית שבעידית מקרב בני גילם בני הישיבות, הנקראים בעגה החב"דית 'תלמידי התמימים', רגילים לשמוע ממנו שיעורים עמוקים הנמשכים על פני שעות בספרי היסוד של תורת החסידות. במקביל הם שומעים ממנו בצמא התועדויות שכל כולן תוכן רצוף עבודת ה', חפה מכל מלאכותיות, בזה לכל זיוף, תובעת ודורשת את העומק שלפנים מעומק, העצם שבלו, האמת הפנימית, האחת והיחידה.

במרוצת החודשים האחרונים נדהמו תלמידיו, בעבר ובהווה, לשמוע כי גם הוא עצמו לקה בנגיף המסתורי המחולל שמות בעולם כולו ואינו מבחין בין צדיק לרשע. הידיעה כי רבי זושא, ששמו נישא בהערצת אמת על ידי אלפי תלמידים ובוגרים בעולם כולו, נמצא כמאומת קורונה, גרמה לדאגה רבתי. בחדס ה', כיום הזה, הוא שב לתפקד כאחד האדם כשהוא נושא מדברותיו הן בפני בניו אלו התלמידים והן בקרב מבקשים מכל החוגים המשתוקקים לשמוע את האמת הצרופה היוצאת מפיו, דבר דבור על אופנו.

בפתח השיחה המיוחדת שניאות להעניק ל'כי קרוב', אך ורק בזכות חסד נעורים שעמד לימינו, כתלמידיו בימי חורפנו, לא יכולנו שלא לפתוח תחילה במסר העולה בעיני רוחו מהתקופה הבלתי שגרתית שאנו עוד מצויים בעיצומה. לא קל היה להסיט מטרמינולוגיה שכל כולה "כתר", "מוחין", "מידות" ומעל לכול "עצמות", אך הפצרנו ובסופו של דבר גם נענינו.

אנו נמצאים בתקופה הרת גורל. שידוד מערכות גדול בחיי הכלל והפרט. מה ניתן לומר על כל זאת בהשקפה חסידית?

קשה מאוד לענות על כך. אין אתנו יודע עד מה. אם עד היום היו בינינו כאלה שחשבו שהם מבינים משהו, הגיע הנגיף הזה והראה לנו שאנחנו לא

מעטים שבשל החולי שבו הם היו שרויים בדרגות שונות ל"ע, לא יכולים היו לשבת בסוכה – אז מה נעשה? נרים ידיים? לא ולא. ברגע שהתאפשר לאותם יהודים ללכת לסוכה, הם רצו לסוכה.

כיוצא בזה, היה מי ששאל אותי אם עתה אולי ייחלש עניין הטבילה במקווה. השבתי בלאו מוחלט. ברגע שהמקוואות ייפתחו, נלך ונטבול. ומה נעשה עד אז? נעבוד את הקב"ה כפי שהוא רוצה, בלי מקווה.

ועל דרך זה בכל עניין ועניין. זו דרגה עמוקה בעבודת ה' שאדם כביכול לא מחפש בעצמו שום מעלה ושום שלמות. הרבי מדבר על כך בשיחות ובמאמרים. אבל אם עד כה

הדבר היה רק בתיאוריה, כעת אנו חווים זאת בעצמנו ועל בשרנו. לא צריכים את המעלות הגדולות שלך, לא צריכים את הקורבנות הגדולים שלך. אם עד כה חשבת שפסח ויום הכיפורים ושמיחת תורה צריכים להיות כך וכך – בא הקדוש ברוך הוא ומודיע לך שכל זה יכול להיות אחר לגמרי.

זה מאוד מורכב ומאוד לא פשוט אבל עלינו לעבוד את ה' בתקופה הזאת בשיא עומק הנפש, למרות שאנחנו לא מבינים ולמרות שזה לפעמים מדכא ומקומם. אנחנו בזה נותנים נחת רוח לעצמותו יתברך.

קרבת אלוהים לי טוב

אחרי ההקדמה הזו, ניתן היה לגשת לגופם של דברים, בכבשונה של תורת החסידות ודרכיה. אף כאן פתחתי בשאלת תם שלא מצאה לה אוזן קשבת מיידית. לאחר מכן, התרצה המשפיע להרחיב את היריעה ולבאר את הדברים יותר, ברוחו האופייני, הטוטאלית, שאינה נותנת מקום לעיגולי פינות, לקיצורי דרך או להנחות כלשהן.

אנו יכולים לפגוש ביהודי שאומר לעצמו: גדלתי בבית שאבותי וסבותי היו יראים ושלמים ואני לא חושב שהיה חסר להם משהו. מדוע לימוד החסידות כל כך חיוני בכלל ובפרט בימים אלו?

אני חושב שבימינו אלו השאלה הזאת לא כל כך נשאלת. כי רואים הרי במוחש שהמונים לומדים חסידות, ההמונים האלה בדיוק עונים לקריטריון הזה שאתה מדבר עליו ואפשר לשאול אותם במקום לשאול אותי ואני אענה תשובה תיאורטית...

ובכל זאת אבקש לקבל את נקודת הראות של כת"ר.

בכל הדורות חסידות הוסיפה. לא תוספת של רווח אלא תוספת מרובה על העיקר. אבל אם מדברים על הדור שלנו, אפשר לראות זאת באופן מוחשי. אם ניקח את המצב שלנו בקורונה, רואים במוחש איך הציבור החרדי זועק מקרב ליבו על הסיכון של הנוער.

רואים גם במוחש שכל אלו שיש להם שייכות לחסידות, אני לא אומר שאינם נחשפים לסיכון ואני לא אומר שאין עוולות ואין נפילות – אבל חסידות מעניקה להם השפעה פנימית ונפשית.

לעומת זאת, יש לא מעטים שמסתפקים אך ורק במסגרת חיצונית שתשמור על הקיים ותוודא שאין ממנו זליגה למקומות לא טובים.

על זו הדרך, שמעתי פעם דיין חסידי ששח: אך ורק בזכות לימוד החסידות היומיומי שלי אני מצליח לשמור על עצמי. ונשאלת השאלה: יהודי שיושב ולומד גמרא כל היום אינו מספיק ירא שמים?

יש הרבה דרכים איך להישמר מרע בפועל. אם אתה מדבר על רע בפועל, בגשמיות, שאדם לא יחשוב מחשבה זרה או שלא יסתכל איפה שלא צריך או שלא ישמע מה שלא צריך, יהודי יכול להסתדר גם בלי חסידות. אדם יכול להכניס את עצמו ללימוד התורה והוא יהיה מונח בזה יום ולילה, ובכך יינצל מכל רע. זה יתכן אפילו מסיבות יותר פשוטות, מסיבות מסגרתיות, הוא רוצה לשמור על עצמו מצד גן עדן וגיהנום. או אפילו מסיבה של שלמות אישית,

אדם רוצה ויכול להיות שלם וכולנו רוצים להיות שלמים, והוא רוצה להוכיח לעצמו שהוא יכול לעבור את העולם ולהיות שמור ונקי וטהור, ויש כאלו שעושים את זה.

אבל כל זה הוא לא מה שחסידות חידשה. אין כאן חיות נפשית אמיתית. כל אדם באשר הוא אדם, ולהבדיל גם גוי, יכול להיות מומחה לכך. מספרים סיפור מהבעש"ט שפעם היה קטרוג למעלה על כך שהיה כומר שנשמר מהחטא יותר מאשר עם ישראל, והבעש"ט נפגש עמו ועשה כל מאמץ להכשיל אותו. עקרונית יכול להיות שגם אינו-יהודי הוא טכנית שמור מסיבותיו הוא. אנחנו כאן לא מדברים על הטכניקה של העניין. אנחנו

מדברים על הנשמה של העניין.

אני לא אומר שמי שלומד חסידות נהיה צדיק תמים. זה לא נכון, אבל בוודאי שזה מוסיף ולא רק בכמות אלא באיכות. את מה שאנו עושים, אנו עושים עם הרגש אמיתי וחיות אמיתית שמעניקה לכל מחשבותינו, דיבורינו ומעשינו מהות אחרת ונעלית יותר.

כת"ר מזכיר את גן עדן וגיהנום. באמת תורת החסידות אינה מדברת על יראת החטא ועל הדין המצפה לכל אדם בבוא יומו. בעוד שבועלם המוסר הנושא הזה הרבה יותר דומיננטי: אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה.

אכן תורת החסידות מחנכת לעבודת ה' אמיתית שצריך לקיים מצווה או מצד רצון ה', או מצד הערך של תורה ומצוות או מצד פחיתות הרע. היה פעם חסיד ידוע, שמספרים בשמו שאמר בהתוועדות שכושיג'ע לבית דין של מעלה וירצו לתת לו שכר, הוא יבעט בכך ולא ירצה זאת. אני קרבת אלוהים לי טוב. אינני מצפה שבני אדם כערכנו ינהגו כך. אני מניח שגם עמו מצאו את הדרך בעולם העליון לתת לו את המגיע לו. אבל זה הכיוון וזה המוטו.

יראת שמים חסידית

במידה רבה, בחב"ד לא מדברים כמו בכל העולם התורני על שמירת העיניים, על הזהירות מפני ניסיון. וזאת למרות שדווקא בחב"ד הסכנה עלולה להיות כפולה ומכופלת כי בימים שבשגרה יוצאים לרחובות של עיר, זיכוי יהודים במצוות במסגרת המבצעים ועוד.

לאור האמור המענה ברור: מי שלומד חסידות יודע שעליו להיות עדין יותר ומזוכך יותר וקשור יותר למעלה. מי שאין לו את זה, צריך לחפש פתרונות טכניים איך להתגבר. לצערי הרב, זה עצמו מדגיש את הרע ומבליט אותו, בכך שכל הזמן עוסקים בו ויראים ממנו ועושים ממנו עניין. פסיכולוגית זה מגדיל אותו פי כמה וכמה.

אני רוצה להוסיף דבר בנימה אישית. לפני יותר מארבעים שנה יצא לי להיפגש עם הגאון רבי בער פוברסקי שליט"א. מעשה שהיה כך היה: חיכיתי ללידת בני הראשון במרכז הרפואי 'אסף הרופא', לידי יושב יהודי עם הדרת פנים ומגבעת רבנית. הוא שאל אם אני חב"דניק, והתחלנו לדבר. הוא הציג עצמו בשמו ובמשרתו כראש ישיבה, ומשך הצגתי עצמי בשמי ובשם אבי שלמד בישיבת חב"ד בתל אביב, שבה ראש הישיבה היה אביו, הגאון רבי דוד פוברסקי. בשלב מסוים שאלתי אותו: איך ידעתם שאני חב"דניק? והוא ענה לי: יש איזושהי עדינות בפנים של חב"דניק. והוסיף לומר לי: אינני יודע למה. הרי התורה אצלנו. עניתי לו: אבל החסידות אצלנו, ובגלל החסידות באה העדינות שאתם מדברים אודותיה. הא לך עדות של ראש ישיבה גדול ונודע שאומר בעצמו שבפניו של חסיד חב"ד, כל חסיד חב"ד באשר הוא, יש עדינות.

אז למה להישאר בקושיה כשיש תירון והתירון הוא בשטח. מה יש בחסידות שאין במקומות אחרים? החסידות בכלל ובפרט בדרך של חכמה בינה ודעת מעדנת ומגלה את הנשמה, ומי שלא לומד חסידות לא זוכה לזה.

מאידיך גיסא, אולי העובדה שחב"ד איננה מציבה את הצביון

הרב אלפרוביץ בהתוועדות עם תלמידים בחג הסוכות בשנה שעברה

”לא ייתכן כלל וכלל לטעון כי מי שהשמירה שלו היא באמצעות מתחם סגור, נהיה יותר שמור ויותר מהודר מאשר מי שיש לו קשר פנימי עם העניין עצמו. זה הפך המציאות והפך המוחש”

שהשיטה של חב”ד היא ללמוד שלא לשמה? את זה אפשר לעשות גם בלי חב”ד. מצד שני, אחד המאפיינים הדומיננטיים בחב”ד הוא לא לחכות לשלמות מסוימת ורק אז לצאת להשפיע, אלא מי שיודע א’ – יכול להתחיל ללמד א’; מי שיודע גם ב’ – עליו לצאת החוצה וללמד את הזולת ב’. אין כאן

”קשור עצמך תחילה” אלא להפך.

זה משהו אחר. כמו שאדמו”ר הזקן כותב באגרת הקודש ט”ז על מצוות הצדקה: אדם צריך לתת משלו לזולת ואינו יכול לטעון כל העת ”חייך קודמין”. כאשר יש לך די והותר מים ורק חסר לך זבח משפחה ומלבושי כבוד, עליך להקדים את הזולת לפני עצמך. אלא אם כן אין לך אלא קיתון אחד של מים ותו לא. כן הדיבר גם ברוחניות. יש יהודים שנמצאים שלא בערך יותר נמוך מאיתנו ואין זמן לחכות עד שאנחנו נתעלה להיות בשיא החב”דיות כדי שנשפיע עליהם. חב”ד גופא דורשת שיהודי יחשוב גם על הזולת ויותר בשביל תורתו הגשמית והרוחנית של יהודי אחר. וממילא זה לא סותר.

בהחלט, לחב”ד יש דרישה פנימית בראש ובראשונה כלפי האדם עצמו; אבל לצערנו הרב כשבעולם בו אנו נמצאים כיום יש הרבה יהודים שמאיזו סיבה שתהיה שרויים בדרגות פחותות מאיתנו – אי אפשר להתעלם מהם ואנחנו חייבים להשפיע עליהם.

התקשרות לצדיק

למרבה הצער ולמגינת הלב, עשורים חלפו מאז שנות האורח והטובה. במרוצת 26 השנים האחרונות נדרשים חסידים חב”ד לדבר שלא גדלנו והתחנכנו עליו כל השנים קודם לכן. להתקשר לרבי בדרך רוחנית לגמרי, בלי שום ראייה גשמית. ומכל מקום, עניינו רואות שלא רק שהדבר לא נחלש אלא שהוא התחזק עשרות מונים. כיצד ניתן להסביר זאת?

באמת אי אפשר להסביר ולא כל דבר חייבים להסביר. יש דברים

כנושא מהותי ועקרוני שממנו אין ולא תהיה שום סטייה, היא בעוכרנו. כי התפיסה התורנית הרווחת גורסת שוויתור במשהו על הצביון כמוהו כפתח לתופעות שליליות שתבואנה בזו אחר זו במדרון חלקלק.

אתן לך דוגמא לעניין. בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו מלאכי השרת ונתנו להם שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד

כנגד נשמע. הרבי דיבר על מאמר חז”ל זה בתש”מ וביקש שכהכנה לשבועות בגני ילדים יחבשו הילדים כתרים.

יבוא משהו ויטען: למה רק לילדים ולא למבוגרים? הילדים הקטנים אותם מלבישים בכתרים יש להם מסגרת וחיים את העניין. המבוגרים פחות חשים את העניין הזה. האמת היא שזה בדיוק להפך. כתר הוא בראש ובראשונה רוחני. החידוש הוא שגם מי שלא שייך עדיין לרוחניות, תופס את המסגרת החיצונית של העניין אבל לבוא ולומר שמי שחסר לו המסגרת החיצונית, מסתכן, זה הוא הפך כל העניין.

ולענייננו: אינני מתיימר לומר שמי שלומד חסידות הוא האדם השלם. הלוואי וזה היה כך אבל במציאות זה רחוק מהאמת. עם זאת, מי שיש לו את העניין הפנימי, הריהו שלם יותר ממישהו שרחוק מכללות העניין וכל קיומו הרוחני הוא אך ורק בגלל המסגרת. לא ייתכן בשום אופן לומר שמי שהשמירה שלו היא באמצעות מתחם סגור נעשה יותר שמור ויותר מהודר מאשר מי שיש לו קשר פנימי עם העניין עצמו. זה הפך המציאות והפך המוחש.

ברור הדבר שגם בקרב מי שזכה ללמוד חסידות הכול רחוק מלהיות מושלם, אבל אין זה נובע אלא משום שאין הוא לומד חסידות כדבעי. צריך לזכור שחב”ד זו דרך ושיטה, וחב”ד לא מוותרת על השיטה שלה. ומי שלא לומד חסידות, הוא בעצם לא חב”דניק. ואם הוא לא חב”דניק, ודאי שעליו ללכת ולחפש לעצמו מסגרת, על מנת שלא יצא קירח מכאן ומכאן.

אבל לא זה מה שחב”ד נותנת. זה לא העניין של חב”ד לתת לאדם מסגרות חיצוניות. דוגמה לדבר: אנו יודעים שלעולם ילמד אדם שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. האם ניתן לומר

האמת היא – נענה רבי זושא ואמר – שכל מהות העניין של חסידות חב"ד היא התוכן של 'לך לך'. יש ספרים קדושים ודרכים שמעלים על נס את הכוחות הגלויים של האדם, את ההנאה שלו מהיותו מזכך ומקדש את עצמו. תורת החסידות דורשת גם היא את כל הדברים הללו, אבל ההקדמה ההכרחית להם היא: לך מארצך, ביטול עצמי, קבלת עול מוחלטת. עד כדי כך שאם זה לא קיים – העיקר חסר מן הספר. אדם שיחיה עם "חיות פרטית" בלי "חיות בעצם" – חסר לו עיקר החיות. ואם זה חסר, אין זאת אומרת שחסר לו פרט כזה או אחר. כל המהות חסרה לו. עיקר הקשר של יהודי עם הקב"ה נוצר באמצעות 'לך לך' – לצאת מהרצון שלו, מהרגילות שלו, מהמידות, עד שמכאן ואילך הוא אינו מסתמך על עצמו ולא עושה רק מה שנוח לו. הוא מבטל את עצמו לאלוקות.

בדורנו אנו זכינים שהרבי דרש את "לך לך" כפשוטו. לא רק עבור אלו שנוקדו לצאת לקצה העולם ולקבץ יהודים בפינה נידחת, אלא זהו עיקר גדול בעבודת כל אחד ואחד. הרבי העמיד את זה בראש סדר העדיפויות, בראש סדר היום, עד כדי כך שאם זה לא קיים, העיקר חסר מן הספר.

ישנם כאלו החושבים שהיום עניין המשמעת אינו כל כך חשוב כבעבר. זוהי טעות מוחלטת. גם היום, ובעיקר היום, בראש ובראשונה צריכה להיות קבלת עול מוחלטת לכל מה שדורשים מעמנו ביתר שאת וביתר עוז. המוחין והמידות הם דברים חשובים מאוד אבל הם צריכים וחייבים לבוא אחר כך. זו הדרך בה יש לצעוד. רק כך ניתן לכוון אל האמת ולעלות ולהתעלות. וכבר הובטחנו: הבא ליטהר – מסייעין אותו. ■

שיותר עמוקים מהסבר ואינם נתונים להבנה והשגה. ואם תתעקש בכל זאת, כל העניין של חסידות ורבי זה הענקת הכוחות העצמיים של הנשמה. במילים אחרות: לא הייתי אומר שהקשר שלנו עם הרבי היום זה קשר רוחני. לקשר רוחני דרושים כלים והכנות מתאימות. ההגדרה הנכונה יותר היא שהקשר שלנו עם הרבי הוא קשר עצמי, ענין של עצם הנשמה.

הקשר היום עם הרבי, בפרט אצל הדור הצעיר, נפלא ומופלא. הם מקבלים את הרבי למרות שאין להם שום כלי רוחני מלכתחילה איך לקבל אותו, ואף על פי כן הם מקבלים אותו בשיא הפשיטות. אחר כך, כתוצאה וכהמשך לזה, בסגנון לשון החסידות, ספירת המלכות, התחתונה בסדר הספירות, המסמלת התבטלות וקבלת עול, הופכת ומתעלה לדרגת 'כתר' העליונה, מלמעלה למטה, וזה בא לידי ביטוי בכוחות נפשיים של חכמה ובינה וכל שאר כוחות הנפש.

אכן רואים במוחש שהדור הצעיר חי את הרבי בצורה נפלאה יותר. זה לא דבר שניתן להסבירו, כי האמת היא שעניין של אמונה הוא לא דבר שניתן להסבירו. עניין של עצם זה לא דבר שניתן להסבירו. זה קשור לחסידות בכלל ולרבי בפרט. אבל זו אכן הפלאה עצומה הניכרת אצל הדור הצעיר שלנו, כולל גם אנחנו המבוגרים שנסחפים בפשטות הזאת.

לך מארצך וממולדתך

התארכה השיחה, הוספנו וביקשנו אפוא מהמשיע שיואיל להעניק לנו משהו של חסידות לפרשת השבוע, פרשת לך לך.

ממשיכים בלימוד החסידות

ההרשמה לשתי תכניות הלימוד ממשיכה

1. שער היחוד והאמונה בספר התניא
2. לימוד מבחר מאמרי חסידות עם ביאור.

מלגות

- מציון 80% ומעלה - 400 ₪
 - מציון 70% ומעלה - 300 ₪
- המלגות נטענות בכרטיס אישי המונפק לכל נרשם, וניתנות למימוש ברכישת ספרי קודש ומזון ברשתות מוכרות.

רישום וקבלת חוברות הלימוד

- בסניפי רשת החנויות יפה נוף - פלדהיים.
- באמצעות הנציגים בישיבות.
- במוקד הטלפוני 072-221-9050 שלוחה 5, בין השעות 13:00-15:30 (בתוספת 5 ש"ח דמי משלוח).

חומר הלימוד

- שער היחוד והאמונה: פרקים א-ד, ז-י.
- מאמרי חסידות: 7 מאמרי חסידות עם ביאור.

דמי רישום 15 ש"ח

הרישום עד י"ט חשון • המבחנים יתקיימו באופן דיגיטלי בימי החנוכה

התכניות מיועדות למי שלא נבחן על נושאים אלו בעבר. / ניתן להירשם למסלול אחד בלבד. תלמידים שנבחנו על פרקים כו-נ אינם יכולים להירשם למסלולים אלו.

המבחן לתלמידי התכנית השנתית על פרקים כו-נ בספר התניא יתקיים בימי החנוכה
לאחר המבחן תיפתח ההרשמה לתכנית השנתית תשפ"א בספר התניא

להתחברות בטלפון: 03-978-6688, קוד הפגישה #837-5213-6233

להתחברות בתוכנת 'זום': קוד הפגישה #837-5213-6233, סיסמה 1234

סדרה של שמונה שיעורים בחומר הלימוד של התכנית
בשער היחוד והאמונה מאת הרב יצחק קפלן שליט"א
כל מוצאי שבת בשעה 21:00
לאחר השיעור יתאפשר לשאול שאלות בחומר הנלמד

שו"ת עם רבני 'לב לדעת': 072-2219050

שלוחה 2, בימים א-ה, בין השעות 13:30-15:30, 21:30-23:00

לפרטים ויצירת קשר: 072-2219050

מענה אנושי בשלוחה 5, בימים א-ה, בין השעות 13:00-15:30

מייל: lladaat@gmail.com

לב
לדעת

תפארת שמשון

שבעה רועים

בוצין בוצין

לפנינו פרק מיוחד ומאלף אודות מסכת נישואין של כ"ק אדמו"ר
ה'צמח צדק' זי"ע ועדיו למנהיג - מתוך הסדרה המונומנטלית **'שבעה
רועים'**, לתולדותיהם של אדמו"רי חב"ד בשפה שווה לכל נפש, מאת
בנימין ליפקין ואיר ויינשטוק, העומדת לראות אור בקרוב, בהוצאת
'מעיינות'

שמחת הנישואין נערכה בשבוע של פרשת ויצא תקס"ג.
בעת שמחת הנישואין וימי השבע-ברכות אמר רבנו הזקן לא
פחות מחמישה-עשר מאמרי חסידות.

פרשת הקונטרס

שלוש שנים לאחר שמחת הנישואין (כך מסופר הדבר בספר התולדות
לאדמו"ר מהר"ש עמודים 9-11), ביקש ביום מן הימים רבנו הזקן
מנכדו, הרבנית חיה מושקא, שתואיל להביא לו כמה קונטרסים
מכתביו של בעלה, ה'צמח צדק'. כמצווה ועומדת, מיד הלכה
הרבנית והבהילה אל זקנה קובץ אחד שהכיל קונטרסים רבים.
היה זה המאמר הנודע והמכונן 'שורש מצוות התפילה' שלמים
נדפס בתוך הספר 'דרך מצוותיך' לצמח צדק.

אדמו"ר הזקן עיין בקונטרסים ונפשו
הקדושה נרעשה עד מאוד. תכף ציווה
לקרוא אליו את אחיו רבי יהודה
לייב ואת החסיד רבי פנחס רייזס,
ויאמר להם: הנני חייב לברך ברכת
"שהחיינו" וקראתכם הנה על מנת
שתאמרו אמן - ועל פי שניים עדים
יקום דבר ה'.

והוסיף אדמו"ר הזקן ואמר כדברים
האלה: נאמר, 'ואני זאת בריתי אמר
ה', רוחי אשר עליך - מקיפים - ודברי
אשר שמתי בפך - פנימיים - לא
ימושו מפך ומפי זרעך ומפי זרע
זרעך'. בני בנות הרי הם כבנים. הנולד
מורה על שלמות מולידו. והדור
השלישי משלים את השלמות של
מוליד מולידו.

או אז סיפר אדמו"ר הזקן לאחיו ולרבי
פנחס אודות החיבור 'שורש מצוות
התפילה', פרי יצירת נכדו ה'צמח צדק'
ולנגד עיניהם עמד וברך "שהחיינו"
בשם ומלכות והם ענו אחריו אמן.

התרגשות רבה שררה בהיכלו של אדמו"ר הזקן באותו רגע נשגב
עת יצאו מפיו הקדושים המילים: ועתה יקים ה' את דברו הטוב,
אמר ה' מעתה ועד עולם. ושוב ענו השניים אמן בקול רם.

מאז החל אחיו של רבנו הזקן לחלוק כבוד רב ל'צמח צדק'. הגיעו
הדברים לידי כך שכאשר הגיעה אל הקודש שאלה קשה במיוחד
והובהלה לעינו, כמימים ימימה, הפעם התבקש לחלוק את העין
בה עם ה'צמח צדק'. באותה שעה אמר לפניו רבנו הזקן על נכדו
כי הוא בעל חושים נפלאים ובתוך כך מנה את מעלותיו כמונה
מעות יקרות: השכלתו בסגנון רש"י, פלפולו והסברו בסגנון
בעלי התוספות, בקי וסדרן בסגנון הרמב"ם, חריף ותפוס בסגנון
הרשב"א, עמקן ומחדש בסגנון הר"ן.

בחודש תשרי תקס"ז כשאל חצר הקודש של רבנו הזקן התקבצו
ובאו חסידים מארבע כנפות הארץ, להסתופף בצלו בימים הנוראים
ובחגי החודש השביעי, עשתה לה כנפיים השמועה אודות ברכת
"שהחיינו" של רבנו הזקן בעקבות גילוי 'שורש מצוות התפילה',
של נכדו. בעקבות זאת החל המון עדת החסידים לחלוק לו כבוד
רב. ובשמחת תורה, כטוב לבם של החסידים בשמחה בטרתה,

הדבר היה כשאדמו"ר ה'צמח צדק' היה ילד בן שמונה שנים
בלבד. ביום מן הימים ביקש אדמו"ר האמצעי, בנו של רבנו הזקן,
להיכנס אל אביו. המתין אפוא בפתח הדלת וכשזו נפתחה ניגש
אל מקום מושב אביו והחל מציע לפניו את שאלותיו. אדמו"ר
הזקן ישב במקומו והשיב לו דבר דבור על אופניו.

טרם כילה לדבר, פנה רבנו הזקן לבנו והביע בפניו את רצונו
הקדוש כי בתו, הרבנית חיה מושקא, תיקח לחתן את נכדו של
רבנו הזקן, בן בתו אשר נודעה כמי שמסרה נפשה למען חיי אביה,
מרת דבורה לאה, הילד מנחם מענדל. בתוך כך שיבח רבנו הזקן
את הילד והפליא בידעותיו הרבות ואת כישורונותיו הברוכים. כי
אכן כבר באותה שעה גילה הילד בקיאות נפלאה במכמני תורה.

כשמוע הבן את הצעת אביו הביע היסוס נמרץ. הרי הוא נער
המשחק עם חבריו הנערים במעשי ילדות ומשובת נעורים. כאומרו
זאת החווה ביד על הנראה באותה שעה מבעד
לחלון. שם אכן נצפה הילד כשהוא משחק
עם חבריו הקשורים כולם בחבל והוא מפקד
עליהם בעודו מחזיק שוט בידו.

ניגש רבנו הזקן אל החלון, נקש באצבעו
ורמז לילד מנחם מענדל להיכנס לחדרו. הילד
נטש את שוט המשחק ומיהר להיכנס באימה
וביראה אל היכל זקנו הגדול. עם כניסתו
הגיש לו אדמו"ר הזקן גמרא, פתח אותה
בדף מסוים והורה לו לשנן על פה דף גמרא
עם רש"י ותוספות ולשוב הנה בתום מחצית
השעה ולחזור על כך.

הילד עזב את החדר כשהגמרא בידו ואדמו"ר
האמצעי נותר בחדר ממתין לו. לא חלפה אלא
רבע שעה והנה נושא הוא עיניו החוצה מבעד
לחלון ורואה כי הילד שקוע במשחק עם רעיו
כמימים ימימה כמו לא הוטל לפתחו אתגר
לימודי קשה. הנך רואה, פנה הבן אל אביו,
אפילו בקולך אין הוא שומע.

קם רבנו הזקן ממקומו ומיהר לקרוא לילד
בשנית. מיד בהתייצבו לפניו נזף בו: הלא
הוריתך ללמוד על פה דף גמרא. אמנם כן עשיתי - השיב הילד
מיניה וביה. ותכף ומיד החל מרצה, מהחל ועד כלה, את דף
הגמרא עם רש"י ותוספות. והיה לפלא בעיני רבנו האמצעי שעמד
משתאה נכחו (הסיפור המלא מופיע בספר 'מגדל עד' עמוד קצד בשם רז"א, אחיו
של אדמו"ר הרש"ב).

קבלה היא שבאותה שיחה בין האב, רבנו הזקן, לבנו, אדמו"ר
האמצעי, היו דיבורים נפלאים וכמו משא ומתן התנהל בסוד שיח
שרפי קודש. תחילה אמר הבן על עצמו: אני הנני מיוחס גדול,
כי בן הנני לאבי, הרבי. השיב כנגדו רבנו הזקן מיניה וביה: ואני,
לי יש ייחוס גדול יותר, כי יש לי בן רבי. והוסיף ואמר בדבקות
בקוראו את הכתוב, "לא ימושו מפך ומפי זרעך... מעתה ועד
עולם" ואז הפטיר ואמר: קח אותו לבתך (לקוטי דיבורים ח"ד עמ' 899-900).

עת דודים

ואכן, נכדיו של רבנו הזקן, אדמו"ר האמצעי ובת דודתו, הרבנית
חיה מושקא, באו בקשרי שידוכין.

משיב הרוח ומוריד הגשם

המעשייה החסידית הבאה מטיבה לתאר את הבנתו העמוקה של רבנו ה'צמח צדק' בדרכי זקנו הקדוש, רבנו הזקן.

שני יהודים העובדים במלאכת החקלאות פקדו את מעון רבנו הזקן ורמעתם על לחיים. הם תיארו את העדר הגשמים באותה השנה וסיפרו שהגשמים שאינם יורדים, מעכבים אותם מלהרוויח את פת לחמם. "אם כה תמשיך הבצורת", קוננו, "נהפוך עד מהרה לעניים מרודים".

שמע רבנו הזקן ולא השיבם דבר.

רצוצים נכנסו השניים אל חדרו של רבנו ה'צמח צדק' שישב באותה שעה והשתעשע בלימוד עם החברותא, רבי נחמיה מדוברובנה, מחבר שו"ת דברי נחמיה, וסיפרו לו גופם של דברים. הם הוסיפו לתנות סאת צרתם שבידיהם מעות של אחרים, ואם הגשמים לא ירדו, יאבדו עד מהרה גם את המעות הללו ובידיהם לא יהא לפרוע.

השיבם רבנו ה'צמח צדק' במימרא חסידית: "בגמרא מסופר על רב פפא שגזר תענית בשנת בצורת, אולם גשמים לא ירדו. הרגיש רב פפא שליבו חלש, העמיד על האש קדירה של דייסה, בעודו מבקש רחמים – ועדיין גשמים לא באים. רב נחמן בראותו כן, אמר לרב פפא בנימת חוכא: שמא תשפות עוד קדירה של דייסה ואז יבואו הגשמים. הדברים ביישו את רב פפא ונחלשה דעתו, באותו הרגע הגיעו הגשמים".

את פנימיות הדברים ביאר רבנו ה'צמח צדק': "רב פפא, לרוב קדושתו, לא הייתה לו כל שייכות עם ענייני גשמיות, על כן לא הועילה תפילתו כאשר ביקש על הגשמים הגשמיים. דווקא לאחר שרב נחמן עורר יותר את לבבו, הגיעו הגשמים. כך הם פני הדברים אצל רבנו. אין לו כל חיבור לגשמיות ועל כן אינו יכול לפעול גשמים, זולת אם נעורר את לבבו. והנה אנו כעת בית-דין, כולנו כאחד, נזמין אפוא את המשרת ר' לייב".

כשהתייצב ר' לייב לפני בית-הדין המאולתר, הורו לו בית-דין – כפי הנחייתו המדוקדקת של רבנו ה'צמח צדק' – שייכנס לרבנו הזקן ויאמר לו שיחוס וירחם על עם ישראל. ואם אינו חפץ בכך – אינו יכול לקבל על עצמו להיות ראש ומנהיג בישראל. המשרת שמע את דבר השליחות ונפשו פרפרה בקרבו. אולם בית-הדין הזהיר אותו מכוח תוקף בית-דין שהוא מחויב למלא שליחותו.

ידיו של ר' לייב רתנו באומרו: "אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר".

נכנס המשרת לפני ולפנים אך פיו נקפץ ולא היה מסוגל להוציא הגה. שאלו רבנו הזקן: "הלא תחפוך דבר מה?". השיב ר' לייב בחלחלה וסיפר שכפו עליו מכוח בית-דין להיכנס ולמסור דברים, ומסר את הדברים לפני רבנו הזקן.

באותה שעה נפל פני רבנו הזקן. הוא נשען על שתי ידיו הקדושות פעם, פעמיים ושלוש. בו ברגע התקדרו השמים עבים וגשם עז ניתך ארצה. וליהודים הייתה אורה ושמחה.

יצא רבנו הזקן מחדרו, ניגש לנכדו, רבנו ה'צמח צדק', נישקו על ראשו בחיבה ואמר לו: "דיין קעפל האט דאס געטאהן" – הראש שלך פעל זאת (רמ"ח אותיות אות קמו).

מפייענא להאדיטש

ידיו של רבנו ה'צמח צדק' לא משו מתוך ידי זקנו הקדוש עד האחרון שברגעי חייו. כך זכה להיות משהי' היכל רבנו הזקן בעת הסתלקותו בעיירה פיינא, אליה הגיעו במהלך הבריחה מפני קליפת נפוליאון. באותה שעה רוממה זכה רבנו ה'צמח צדק' לקבל מזקנו דברי תורה וחסידות (הדברים הובאו בדרך מצוותיך).

רבנו ה'צמח צדק', יחד עם גיסו הרה"ק רבי נחום, בן רבנו האמצעי, היו גם אליו שליוו את העגלה עליה הונח בסילודין ארונו

גילה אחד מהם את אוזנו של ה'צמח צדק' עצמו כי זקנו הגדול ראה את כתביו והתרגש עד מאוד.

וייחר אף רבנו ה'צמח צדק' ולא נחה דעתו עד שאמר לה לזוגתו כי עולה בדעתו לגרשה מפאת המעשה שהינה לעשות.

והיא גם היא השיבה כנגדו: שמעתי כי כיבוד אב זקן גדול יותר מכיבוד אב, שכן גם האב חייב בכבודו. וכשרבנו הזקן ציווה עליו להביא לו את הכתבים, מה יכולתי עשות.

לא זו אף זו, הטעימה, כל תשכח כי גם אתה חייב בכבודו של רבנו הזקן כמו אב, כי גידלך ובפרט שהוא רבך. בתגובה השיב לה בעלה כי מכל מקום יש בלבו עליה ועליו לעיין בדין ולפיקך עד שיסיים לעיין לא יוכל לדור עמה בכפיפה אחת.

נד קציר ביום נחלה

חודשיים ימים חלפו. במהלכם הייתה הרבנית חיה מושקא שבורה ורצועה אם כי המתנה לראות כיצד ייפול דבר. כתום אותו פרק זמן גילתה את הדבר לאביה, אדמו"ר האמצעי, שמהר לקרוא לחתנו ה'צמח צדק' ולשאל מפיו מה זה ועל מה זה. אך עד מהרה גם הוא גילה כי דעת חתנו תקיפה ולא השתנתה כמלוא נימה. בידי אדמו"ר האמצעי לא נותרה ברירה אלא לגלות את דבר המעשה לאביו הגדול, רבנו הזקן.

בשבת חנוכה, פרשת מקץ, נשא אדמו"ר הזקן מאמר חסידות (תנו רבנן מצוות נר חנוכה המופיע ב'תורה אור'). כתום אמירת המאמר, נכנס לחדרו ושם מסר שני 'ביאורים' על המאמר בפני קומץ חסידים. כשסיים, ביקש להוציא כל איש מעליו והורה שרק נכדו יישאר עמו במחיצתו.

כשהחדר התרוקן מאדם אמר לו הסב לנכדו: ידעתי כי יש לך עיון בדבר הלכה. אתה נוגע בדבר וקשה יהיה לך הדבר לכוון אל האמת. חפץ הנני לעיין עמך יחד. ושתי נפשות אלוקיות כלפי נפש שכלית אחת יוכלו לברר הלכה לאמיתתה. כתום העיון המשותף בגופה של הלכה, נמלך אדמו"ר ה'צמח צדק' בדעתו והצטער על שרצה לגרש את זוגתו.

אולם רבנו הזקן לא אמר די בכך אלא הוסיף ואמר לנכדו חביבו: כדי להוציא מלבך כל קפידא על מחברתך הטהורה ואדרבה על מנת ששמח תשמחנה, אלמד מעתה עמך, קביעות בתורת הנגלה שתי פעמים בשבוע, ושלוש פעמים בשבוע אחזור בפניך הדרושים שאמרת מכבר וביאורי התורות ששמעתי מרבותי.

ואז הפטיר רבנו הזקן בקוראו כלפי נכדו, רבי מנחם מענדל, ומחברתו הטהורה, מרת חיה מושקא, את דברי הכתוב (ישעיה יז, י"א) ובלשון רבים: תטעו נטעי נעמנים, נטעכם תשגשו וזרעכם תפריחו. טרם המשיך את הדברים, נשען על זרועותיו בדבקות עזה, נאנח אנחה גדולה וסיים: נד קציר ביום נחלה וכאב אנוש.

במוצאי שבת נכנסה הרבנית חיה מושקא אל אדמו"ר הזקן והביעה בפניו את תודתה העמוקה על שלום הבית שהושב על כנו ועל דברי הברכה והקירוב שהרעף עליהם.

אדמו"ר הזקן שמר על הבטחתו וקיים את הקביעות הכפולה עם נכדו. והוא גם הוא היה לומד ומתעמק שעות רבות לאחר כל לימוד בחברותא עם זקנו הגדול להבין ולהשיג את הריזם ששמע וספג מפה קודשו ולהעלות את הדברים על הכתב.

חמישים וארבע שנים חלפו מאז. ביום שישי, ערב שבת קודש פרשת ויגש, ח' בטבת תרכ"א, נסתלקה הרבנית חיה מושקא ועלתה לגנוי מרומים. במוצאי אותה שבת קרא ואמר אדמו"ר ה'צמח צדק': מעתה נתחוררו דבריו של זקני הגדול, רבנו הזקן: נד קציר ביום נחלה וכאב אנוש. נד – כנגד חמישים וארבע השנים שבהן חייתי עמה יחדיו עד הלום. מעתה מבין הנני את פשרה של אותה אנחה שבקעה מגרונו.

אמר ולא יסף.

מתי חלה המצווה? כשכואב

מדוע ביקש יהודי להיטמן בבוא יומו עם נעליים קרועות שיונחו בארוננו • כיצד ניתן להשיג נעליים באמצעות יהלום • ומה כל זה מלמד אותנו על הקשר האיתן שלנו לקב"ה באמצעות ברית מילה, עליה נקרא בפרשתנו • ומלמדת את ערלת לבבכם

רצונות לא מבוררים. אבל הבעיה של פרויד היתה שהוא התחיל לחפור – ועצר באמצע. אם הוא היה ממשיך לחפור בנפש, הוא היה מגלה את האור, את הנפש האלוהית שיש בפנים. אבל לשם הוא לא הגיע. פרויד ראה את הערלה, אבל לא ראה את הפרי, את הברית שמסתתרת מתחתיה.

איך מסירים את הקליפה? צריכים להיות החלטיים, לדעת שלפעמים צריך לחתוך דברים. כשעושים את זה, זה לא תמיד נעים, אבל דווקא אז, כפי שאומר הבעל שם טוב, הופכים את הנגע לעונג. מצער הגוף אנו פותחים צוהר לנשמה.

יש אנשים שקשה להם להחליט ולחתוך דברים, והם נשארים עם הקליפות והספקות כל החיים. כואב לראות אנשים נפלאים עם פוטנציאל עצום, שקוברים את החיים שלהם רק בגלל חיסרון בהחלטיות. אי אפשר להתעסק עם המידות הרעות, עם היצר הרע, בכפפות של משי. אם יש לך תשוקות שליליות כמו לפגוע, לגנוב, לעקוץ – אתה לא יכול לדבר עם היצר במילים יפות כמו באו"ם. צריך לדעת לחתוך את זה. אם אתה רוצה להיות אדם שלם, תצטרך ללמוד איך להסיר את הערלה שלך.

יום אחד נכנס אל הרבי יהודי עשיר, שהיה תורם כספים רבים ומפזר למפעלי צדקה. הוא אמר לרבי: "אני מחלק מיליונים. אך איני יודע מה השיעור של מצוות הצדקה אצלי – כשאני נותן מיליון, שניים, חמישה?". הרבי ענה לו שמצוות צדקה מתחילה כשכואב לך. נתת שני מיליון וזה לא מזיז לך? לא חתכת שם. את הקליפה שלך לא זיככת. מתי אתה מוריד אותה? דווקא ברגע שמתחיל לדגדג או לכאוב לך. זה סימן שבאמת הסרת את המחסום, ואז הנשמה שלך פורצת החוצה ואתה מגלה פתאום מי אתה באמת.

נעליים בוויטרינה

את הסיפור הבא שמעתי מאדם שהכיר את הנפשות הפועלות: בזמן השואה, כשהיהודים נשלחו למחנות, לקחו מהם את הבגדים והנעליים ונתנו להם ללבוש סחבות. היה זה באחד המחנות. בכל יום היהודים קמו לפנות בוקר וצעדו אל מחוץ למחנה לחטוב עצים. זה היה בחורף וירד שלג. לאחד היהודים נפרם שרוך הנעל בדרך ונקרע.

השומר הגרמני שהיה אתם ראה שלאותו יהודי אין שרוך, ואמר לו: "איך אתה הולך ככה? תשרוך מיד את הנעליים". היהודי התכופף וניסה לסדר את הנעל ללא הצלחה. הגרמני ימ"ש אמר לו: "ככה לא הולכים. אם אין לך שרוך, תוריד את כל הנעל". הם המשיכו לצעוד, ואחרי כמה רגעים הגרמני אמר לו: "זה לא מספיק טוב. רגל אחת עם נעל ורגל שנייה בלי נעל? ככה אי אפשר, סדר צריך להיות. תוריד גם את הנעל השנייה, ששתי הרגליים יהיו אותו הדבר".

היהודי הזה הלך בשלג בלי נעליים. הרגליים

ברית המילה היא אחת המצוות הכי לא מובנות. "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" – לוקחים ילד בן שמונה ימים שלא יודע בין ימינו לשמאלו, מלים אותו וכשהוא מדמם צועקים כולם "מול טוב!", ועוד מברכים כל אבא טרי שיזכה לקיים את המצווה הזו בעתה ובזמנה... איך יכול להיות שעושים מסיבה גדולה מדבר כזה?

בספרים הקדושים מבואר שברית המילה היא מצווה נמשכת בכל רגע לאורך החיים. ומפורסם המדרש המספר על דוד המלך, שגם בהיותו בבית המרחץ הרגיש קשר לה' על-ידי הברית. מה זה אומר? הרי ברית המילה מתבצעת ברגע אחד, וזהו זה. איך היא בדיוק ממשיכה? היטלר ימ"ש כתב בספר שלו שהיהודים הביאו לעולם שני מומים: בגוף הם עושים את ברית המילה, ובנפש הם פגמו על-ידי המצפון.

וכאן באה השאלה: את זה שהיטלר אומר שברית מילה היא פגימה אפשר אולי להבין בעיניים שלהם, אבל איזה קשר הם ראו בין הברית למצפון ולמוסר?

פרויד עצר באמצע

בסיום מעשה בראשית כתוב "אשר ברא אלוקים לעשות". מדוע כתוב "לעשות" ולא "ועשה"? אלא, כותב רש"י, "לומר שהכל צריך תיקון". העולם לא מושלם, והקדוש-ברוך-הוא ברא מציאות שבה עלינו מוטל לעשות ולתקן. המסר של ברית מילה הוא שלכל אדם יש קליפה, חלק שהוא צריך להסיר, לתקן. אדם צריך לקבל את זה שיש בו חלקים לא טובים. אין בן אדם מושלם.

יש שחושבים שהם מושלמים ולעולם אינם טועים, אבל זוהי הטעות הכי גדולה. מספרים על אדם שאמר על עצמו שהוא תמיד צודק. שאלו אותו: "איך יכול להיות שאתה תמיד צודק? בחיים לא עשית שגיאה?", והוא ענה: "האמת היא שפעם אחת באמת עשיתי שגיאה. אמרתי משהו ואז הבנתי שזו היתה טעות. אבל ככל שחשבתי על זה יותר התברר לי שבעצם לא טעיתי, והמחשבה שטעיתי – היא היתה הטעות".

התורה אומרת לך: נולדת עם ערלה, וחלק מהעבודה שלך בעולם הזה היא לזכך אותה, לקלף אותה ממך.

ברית המילה נותנת לנו עוד מסר נפלא: דע לך שבפנים אתה טוב. אמנם יש לך קליפה, אבל בפנים יש לך גם פרי, נשמה אלוהית. הערלה מכסה אותה, וככל שתקלף יותר כך תהיה יותר מי שאתה באמת ותגיע לעצם הנשמה שלך. גם אם נכנסות לך מחשבות זרות כמו "אני לא מוכשר, לא מוצלח, אני רע, עליי להרפות ולהרים ידיים, אין לי סיכוי, אני נכנע" – דע לך שהן כולן שגיאה אחת גדולה. כל הדברים השליליים שיש לך זה לא אתה באמת, זה רק הקליפה שלך. בתוכך יש המון קדושה.

הפסיכולוג הידוע פרויד דיבר על כך שבתוכו יש לאדם הרבה תשוקות שליליות, שהוא אינו מודע להן. שאלו את הרבי הרש"ב מה דעתו על פרויד, והוא אמר שיש אמת בטענותיו. באמת, באדם נמצאים כל הדברים האלה – דחפים, יצרים,

**נכנס המשרת לפני ולפנים אך פיו
נקפץ ולא היה מסוגל להוציא הגה.
שאלו רבנו הזקן: "הלא תחפוז
דבר מה". השיב ר' לייב בחלחלה
וסיפר שכפו עליו מכוח בית-דין
להיכנס ולמסור דברים, ומסר את
הדברים לפני רבנו הזקן. באותה
שעה נפלו פני רבנו הזקן**

של רבנו הזקן, לכל אורך הנסיעה הארוכה עד להאדיטש בה
נטמן. רבנו ה'צמח צדק' אף עסק בקבורתו בעיר האדיטש.

לאחר מכן נשאר רבנו ה'צמח צדק' להתגורר פרק זמן בעיר
האדיטש, מאחר ולא הייתה כל אפשרות לשוב ללאדי. רבנו
האמצעי נשאר להתגורר באותו פרק בעיר קרמנצ'וג, שם
שהה בשעת פטירת רבנו הזקן, על מנת לחפש מקום מגורים
למשפחת בית רבי. בהאדיטש עסק רבנו ה'צמח צדק', יחד
עם החסיד רבי משה מדייבסקי זצ"ל, לימים רבה של העיר
חאראל בפולטובה, בעסק של קניית בדים.

מאוחר יותר, כשהתיישב רבנו האמצעי בעיר ליובאוויטש,
הגיע גם רבנו ה'צמח צדק' עם משפחתו להתגורר בעיר
(רישומי דברים ח"ב, עמודים צא-עב).

בליובאוויטש של ימי רבנו האמצעי גבהה עוד קרנו של רבנו
ה'צמח צדק', כאשר חותנו הפנה אליו את השואלים בדברי
חסידות למען יכין עבורם תשובות, את התשובות היה מכניס
אל חותנו אשר היה מעיין בהן ומבקרן ומחזירן לידי החסידים
השואלים (בית רבי, פ"א).

כדרכו אצל רבנו הזקן, כך גם אצל רבנו האמצעי - היה
רבנו ה'צמח צדק' יושב ומתוועד עם החסידים בשיחות של
חסידות ועבודת האלוקים (ספר השיחות קיץ ת"ש ע' 165. ספר השיחות
תש"ו ע' 12, 38).

מוסרות ההנהגה

בשנת תקע"ד ורבנו בן עשרים וארבע, החליט רבנו ה'צמח
צדק' לפרוש מכל עסקנות לטובת הכלל ולהשקיע את כל סדר
יומו בלימוד התורה בהתמדה מופלגת ועל-אנושית (שלשלת
היחס: ה'צמח צדק' ותנועת ההשכלה).

תקופה עילאית זו נמשכה למעלה משנים-עשרה שנה, עד
שנת תקפ"ז.

בשנת תקפ"ז הייתה ההלשנה האיומה על רבנו האמצעי.
מאותו רגע ואילך שוב חזר רבנו ה'צמח צדק' לעמול בעבודת
הכלל. הוא פעל רבות למען רבנו האמצעי, במישורים רבים
ומגוונים. לצד זאת גם לקח לידי את מושכות הפעילות למען
החסידים מרחוק ומקרב (ה'צמח צדק' ותנועת ההשכלה, עמ' 3).

באותה תקופה כבר ייעד רבנו האמצעי את חתנו, רבנו ה'צמח
צדק', לקבל לידי את הנשיאות וההנהגה לאחר הסתלקותו.
כאשר התבטא ואמר אודותיו: "חתני רבי מנחם מענדל, אין
בו כל חיסרון, שלם הוא ומושלם כדבעי. הוא יוכל להנהיג את
אנשי שלומו באשר לא יהיו לו כל מתנגדים" (שמועות וסיפורים,
ח"ג ע' 172).

קפאו, נדבקו לשלג, והשלג שרף וחתך. התחיל לרדת לו
דם מהרגליים. לכל החברים כאב הלב, אבל מה הם יכלו
לעשות? בסיום יום העבודה הם חזרו למחנה, והיהודי
השתטח ארצה עם כאבים עצומים.

באותו צריף היה יהודי אחד שלפני המלחמה הצליח
להבריח יהלום: הוא ביקש מרופא שיניים שיחביא את
היהלום בתוך השיניים שלו, לכל צרה שלא תבוא. כאשר
הגיע למחנה היו לו נעליים ישנות וקרועות והוא סבל מאוד
מהקור. הוא לקח חתיכת עץ, הוציא בכוח את היהלום
מהשיניים ושייחך את אחד השומרים כדי שיתן לו זוג
נעליים. אחרי זמן מה השומר חזר והביא לו לא סתם נעליים
אלא זוג מגפיים חמות עם פרווה.

היהודי הזה ראה את חברו בלי נעליים, כשהוא סובל
מאוד ורגליו נוטפות דם. הוא קם ממקומו ורצה לתת לו
את הנעליים הישנות שהיו לו. תוך כדי שהוא הושיט את
הנעליים לחברו, פתאום האיר בו החלק האלוקי שבו.
במקום לתת לו את הנעליים הישנות, הוא לקח את זוג
המגפיים החדשות עם הפרווה ונתן אותן לחבר שלו.
לעצמו הוא הסתפק בנעליים הקרועות. החבר לא הסכים
לקבל, אבל הוא לחץ עליו והתעקש, ולבסוף קיבל הפצוע
את המגפיים.

אותו יהודי שנתן את המגפיים שרד את המלחמה, ואחריה
הגיע לארצות הברית ונהיה איש עסקים עשיר. באחד
הימים הוא קיבל בדואר חבילה מישראל. כשהוא פתח
אותה הוא ראה זוג מגפיים, ופרץ בבכי. אלה היו המגפיים
שהוא העניק לאותו חבר במחנה. הוא הבין שהחבר כנראה
מצא אותו, ובאמת אחרי כמה ימים החבר התקשר אליו.
"מישהו סיפר לי שאתה בחיים", אמר בהתרגשות, "האם
נוכל להיפגש?" "בוודאי", צעק חברו.

כעבור כמה ימים הם נפגשו - אנחנו יכולים לתאר לעצמנו
איזה מפגש מרגש היה להם שם.

בסופה של הפגישה, הושיט החבר המארח את המגפיים
לחברו משכבר ואמר לו: "זה שלך, שמור על זה, אני נשאר
עם הנעליים הקרועות", והוא הורה באצבעו על ארון יפה
שעמד בסלון. בארון הזה היו מונחים כלי כסף רבים,
ובאמצע הארון, במקום הכי מכובד, היו מונחות הנעליים
הקרועות, המאובקות והמלוכלכות.

כעבור כמה שנים הוא נפטר. במגירה שלו מצאו צוואה.
הוא ביקש שיקברו אותו עם הנעליים לצדו. "כשאעלה
לשמים, אני רוצה שזה יהיה אתי". למה? הרי בחייו הוא
עשה הרבה מצוות, נתן צדקה והתפלל. אבל רק פה הוא
הרגיש שהוא "יצא מעצמו", שהוא עשה משהו אמיתי.

זהו המסר הראשון של הברית - אתה רוצה להיות יהודי?
בכל פעם שאתה מקלף עוד חלק מהקליפה, אתה נהיה יותר
יהודי. אנחנו צריכים לחשוב בכל יום לעשות לכל הפחות
איזו מצווה קטנה, אבל באמת. מצווה שמוציאה אותי
מעצמי.

מתי אדם מרגיש יותר ערך, ומתי אדם נהנה יותר - כשהוא
מעשן, או כשהוא מצליח להפסיק לעשן? מתי אנשים
מעריכים אותו יותר - כשהוא מעשן או כשהוא מפסיק?
מתי העיניים שלו נוצצות והפנים שלו זוהרות, כשהוא
אומר "אני מעשן" או כשהוא אומר "הפסקתי לעשן"?

העוצמה שיש לאדם ששולט על עצמו מגלה את הכוחות
הפנימיים שלו, מרימה אותו, ומגלה שהוא יכול להתגבר על
האגו שלו ולהיות מה שהוא באמת. לכן אנחנו ממשיכים כל
יום את הברית שלנו - זו מצווה נמשכת. לא עושים אותה
רק פעם אחת, אלא היא נמשכת כל יום, כל רגע, כל החיים.

נשמרתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדרף היומי

עירובין ע-פג

עירוב ואחדות ישראל

ושבת אחד מהן ולא עירוב (עירובין ע, א)

תוכנו של עירוב הוא אהבת ואחדות ישראל, שהרי ענינו הוא שכל בני החצר שגובין מהם דבר-מאכל, כגורגרת פת לכל א', משתתפים יחדיו בהסעודה, באופן "שלא יקפיד שום א' מהם על עירובו אם יאכלנו חבריו, ואם מקפיד אינו עירוב, כי מה שמו עירוב שמו, שיהיו כולם מעורבים ומרצים בו, שלא ימחה אחד בחבירו, אלא שותפות נוחה ועריבה" (לשון אדה"ז בשולחנו, או"ח סס"ו ס"ח).

ושכחת עשיית עירוב, מורה על חסרון בהענין דאהבת ישראל ואחדות ישראל, וסיבת השכחה היא כידוע בחכמת הרפואה, שטבע האדם לדחות מכת זכרונות דבר שאינו לפי רוחו, עד ששוכח ממנו (ויש לזה יסוד באגרת הקודש שבספר התניא (סוף סימן כח) ש"השגגות הן מהתגברות נפש הבהמית – הנפש הבהמית "משכיחה" ממנו ענינים אלה שלא כדאי לה שיזכור אודותם), ועל דרך זה בנדרון זה, שהנפש הבהמית בסתר לבה אינה רוצה להתאחד עם יהודי שני, וללא שום סיבה, כמבואר בגמרא (יומא ט, ב) בנוגע לשנאת חינום, ש"אחרונים לא נתגלה עונם", כי "רשעים היו בסתר" (פרש"י שם), וביאר המהרש"א "שה" להם שנאת חנם בלב".

וזהו הסיבה ש"שוכח" להיות ב"עירוב" ואחדות עם חבריו.

אבל כל זה הוא בימות החול, בהיותו במצב של חולין. אבל לאחר זה, בבוא יום השבת, מצב של קדושה – כבר רוצה להיות בעירוב ואחדות עם בני ישראל בעניני קדושה, תורה ומצוות.

ומה גם שבשבת מודגש ענין האחדות, כמבואר בזהר שאומרים בקבלת שבת "כגוונא דאינון מתייחדין לעילא באחד און הכי איהי אתייחדת לתתא ברזא דאחד". כלומר שע"י היחוד והאחדות למעלה נעשה יחוד ואחדות גם למטה, ובאותו אופן ממש כמו שמתייחדים למעלה כך מתייחדים למטה. ואז תופס את עצמו ורוצה להיות באחדות עם יהודים אחרים.

(ע"פ תורת מנחם ח"ג ע' 257 ואילך.
תשמ"ד ח"ג ע' 434)

הסוכה מערבת

אותן הצחורים הבאין ללמוד תורה ושרוין כל אחד בחדר או בעלייה בפני עצמו אע"פ שחלוקין מבעל הבית בפתו . . . אין לוסיקין זה על זה כיון שכולם משתמשין בתוך הבית בכל עיסקי תשמשתיה בלפיהם ובנישול ובכל דבר חשיבי כולו כאלו אוכלים ושנים במקום אחד (תוד"ה ומודין, עב, א)

וכן יראה בהללו שאוכלין בסוכה אחת בחג הסוכות שהשבת נתוכה אין לריקין עירוב בחדר (מאירי עג, א)

כל הענינים שבנגלה דתורה הם כפי ענינם בפנימיות התורה, ולכן צריך לומר, שהשייכות שבין סוכה לעירוב היא גם בפנימיות הענינים.

וי"ל כללות הביאור בזה:

החילוק שבין יהודי אחד לשני (וממילא גם חילוק הרשויות) אינו אלא מצד הגוף, וגם מצד הארת הנשמה המלוכשת בגוף, בחי נר"ן. אבל מצד עצם הנשמה ואפילו מצד המקיפים שבנשמה, הרי "כל ישראל (הם) אחים ממש" ו"אב אחד לכולה" (כלשון התניא פל"ב).

ומכיון שסוכה היא בחי מקיף, לכן הסוכה מערבת, היינו שהיא מערבת ומקשרת יהודי אחד עם חבריו. ועל-דרך מאמר דו"ל (סוכה כז, ב) "כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת", כי מצד המקיף (דסוכה) כל ישראל הם אחד.

ובעומק יותר: לא מספיק שהמקיף יבטל את הציור של הגוף ושל הארת הנשמה המלוכשת בגוף, שבזה מחולק יהודי אחד מהשני. שהרי היתר הטלטול מהבית לחצר הוא משום ש"דעתו של אדם כו' במקום מזונו" ו"ואם כן הרי צריך שהם יהיו במציאות, אלא שזה באופן ש"כאילו כולם דרים באותו בית" (כמבואר בשוע"ר ריש סימן שסו).

ולזה צריך להעבודה דמצות סוכה, המבוארת בפסוק "בסוכות תשבו שבעת ימים" שיש בו שני ענינים הפכיים: מצד אחד למדים מזה שהסוכה גופא צריכה להיות דירת עראי דוקא; ומאידך, צורת ה"תשבו" היא באופן ש"כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע כו'" (שם כח, ב).

וביאור הענין הוא, שיהודי צריך לדעת שעניני העולם מצד עצמם הם רק ענין של עראי, וכפי שמבואר במקום אחר על הכתוב "ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות": "לו" היינו להעצם שלו, לנשמה והענינים שלה, בנה בית, דירת קבע; "ולמקנהו", לדברים הגשמיים, שהם רק "נקנים" מבחוץ (כי הנשמה מצד עצמה אין לה שייכות לגשמיות), "עשה סוכות", דירת עראי, כי להענינים הגשמיים לא היתה תפיסת מקום אצלו.

אבל על ידי זה גופא שהענינים הגשמיים אינם תופסים מקום אצלו ("סוכת ארעי") ובכל זאת הוא משתמש בהם לשם שמים או באופן של "בכל דרכיך דעהו", הרי הוא "עושה סוכתו קבע", שסוכתו תהי' קבע; שהוא עושה מעניני העולם [שמצד עצמם הם רק "סוכות", ענין של עראי] דירה לו ית', וממילא הם נעשים קבע.

וזהו פירוש נוסף ב"ולמקנהו עשה סוכות", שיהודי פועל שהגילוי של בחי המקיף דסוכה יאיר גם ב"מקנהו", במאכלים שהוא אוכל. ומצד זה שגם הדברים הגשמיים נעשים דירה לו ית', הרי "דעתו של אדם כו' במקום מזונו" – לא מפני ש"מזונו" מצד עצמם תופסים אצלו מקום, אלא רק מפני שהוא מקיים בהם מצות סוכה ועושה מהם דירה לו ית'.

ומאחר שהענין ש"דעתו כו' במקום מזונו" הוא תוצאה מזה ש"ולמקנהו עשה סוכות" – הרי המקיף דסוכה, שעל ידו כל ישראל הם אחד, פועל גם על הענינים הגשמיים שלהם ("מזונו"), שגם בהם יהיו ישראל מעורבים וקשורים ביניהם – ולכן הסוכה מערבת. (ע"פ לקוטי שיחות ח"ט ע' 91 ואילך)

המעשה הוא העיקר

בחד דהיתרא עדיף (עירובין עב, ב)

אחד הטעמים לזה הוא, לפי שעיקר ענין התורה הוא (לא ענין של העדר העשיה – שהרי לא בשביל זה ירדה הנשמה וניתנה התורה למטה, כיון שגם לולי זאת לא היה ענין של עשיה, אלא העיקר הוא) ענין של עשיה וחיוב, לעשות דירה לו ית' ע"י ענינים של היתר, כמבואר בתניא (פ"ו) בפירוש "לשון היתר ומותר" . . . שאינו קשור ואסור בידי החיצונים, שלכן יכולים להשתמש בו באופן ש"בכל דרכיך דעהו".

ובדוגמת הענין של "סור מרע ועשה טוב", שהם שתי דרכים

בעבודת השם – ש"עשה טוב" הוא עיקר תפקידו של האדם, ואילו "סור מרע" הוא רק הכנה. וכהמשל המובא בספרי מוסר, שבשעה שמזמינים מלך צריך להכין עבורו דירה נאה וכלים נאים ומאכלים נאים, אבל לפני זה צריך להבטיח שהדירה והכלים והמאכלים הם נקיים וטהורים מענינים הפכיים, ודוגמתו בנמשל, ש"סור מרע" אינו אלא הכנה שלאחרי זה יוכל להיות ענין השראת השכינה על ידי ענינים של עשיה, שכללותם הוא ענין רמ"ח מצוות עשה.

וזהו גם אחד הטעמים לדין ש"עשה דוחה לא תעשה" – כיון שכללות הענין והכוונה העיקרית של נתינת התורה וקיום המצוות (שנחלקים לעשה ולא תעשה) הוא ענין העשיה כנ"ל.

(שיחת יו"ד שבט תשל"ד ס"ב)

סולם התפלה

סולם המצרי אינו ממעט והצורי ממעט. היכי דמי סולם המצרי. . כל שאין לו ארבעה חווקים (עירובין עז, ב)

בספר תולדות יעקב יוסף (פ' צו, ושו"פטים) כתב, שסולם צורי (אותיות "יוצר") הוא בקדושה, ולעומת זה הוא סולם המצרי (אותיות "מיצר"). יש לבאר בזה על פי מה שכתוב בזהר (ח"א רס, ב. ח"ג שו, ב) ש"סולם דא צלותא". ובסולם התפלה ישנם ד' שליכות (חווקים).

דהנה הסדר בעבודת התפלה הוא שהתחלה היא ממדריגות נמוכות ביותר, ואחר כך עולה בעילוי אחר עילוי, עד שבא למדריגות הנעלות ביותר ("סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"), שהתחלת התפלה היא מענינים נמוכים שמוצבים ארצה, וכך הוא עולה בעילוי אחר עילוי בסדר והדרגה, עד שבא לענינים הנעלים ביותר, ועד שמגיע השמימה. ובכללות הם ד' שליכות: (א) מודה אני ו"הודו לך", (ב) פסוקי דזמרה, (ג) ברכות קריאת שמע וקריאת שמע, (ד) שמונה עשרה.

והענין בזה, דהנה, התחלת עבודת התפלה היא ממודה אני, שהוא ענין ההודאה (כמו מודה על האמת) בלי שום השגה, שלכן, מיד בקומו משנתו שאז הוא קטן שנולד, אזי אומר מודה אני. שהיא הודאה בלי שום השגה, היינו, לא הודאה שבאה מצד ההשגה, שבהשגה גופא הוא משיג דעד כאן יכול להשיג ומכאן ואילך צריך להודות, אלא קטן שנולד, דהיינו הודאה שלמעלה מטעם ודעת. ומההודאה ד"מודה אני" עולה הוא בעילוי אחר עילוי עד שבא לבחי' הודו להוי', שהרי ההודאה דהודו להוי' יש בה השגה קצת וחלוקי מדריגות, שידוע לחלק שהודו הוא בבחי' הוי', וב"שמו" הוא "קראו", והיינו, דבהוי' שהוא הוי' הוה ויהי' כאחד למעלה מהשתלשלות, שם שייך רק הודאה בלבד, ובשמו שהוא שם אד' ושם אלקים כפי שנמשך בעולם, שהוא בחי' כח הפועל שבא בהתלבשות בהנפעל, שם שייך קריאה והמשכה כו'.

ולאחר ההודאה הכללית באים פסוקי דזמרה, שענינם הוא סיפור שבחו של מקום, שאין זה ענין של השגה, אלא רק התפעלות מסיפור שבחו של מקום. דהנה הסיפור דפסוקי דזמרה הוא בענין גדולתו ית' בהתהוות יש מאין, וענין ההתהוות יש מאין לא בא בהשגה כלל, דאף שיש לנו דוגמא על זה מצמיחת אילנות ודשאם בלי שום זריעה כלל, הרי זה רק דוגמא ומופת שישנו ענין בריאה יש מאין, אבל איך היא בריאת יש מאין, אין אנו משיגים כלל. אבל מכל מקום, סיפור שבחו של מקום בענין התהוות יש מאין פועל באדם רגש של התפעלות. וזהו ענין פסוקי דזמרה, מלשון שירה וזמרה, שמורה על ענין התפעלות.

והנה על ידי התפעלות נפשו באלוקות נעשית גם הכרתה ה"קוצים", דזהו "פסוקי דזמרה" מלשון לזמר עריצים (לקנ"ת בחוקותי מז, ד), היינו להכיר את החושים והקוצים דנה"ב המונעים התגלות כחות הנשמה, והם הדיבורים אשר לא לה' המה כמו ליצנות ודב"ט, ונוסף על הענינים שבדיבור, יש גם ענינים שבמחשבה, כמו הרהורי עבירה שקשים מעבירה, וכמו כן החושים דראי' ושמיעה, שנקראים סרסורי עבירה, דאף שאם אינם בהתעוררות תאוה הרי אינם עבירה אלא רק הרהורי עבירה או סרסורי דעבירה בלבד, מכל מקום הרי הם קוצים המונעים עליית הנפש האלוקית, ומהם גם באים המחשבות זרות המבלבלים.

ולאחר העבודה דפסוקי דזמרה באופן של התפעלות ללא השגה, באה העבודה דברכות קריאת שמע, שיש בה ענין ההשגה, ובכ'

אופנים. אופן א' הוא כמו השגת השרפים, שהם משיגים את מקורם, ועל ידי זה משיגים שיש מדריגה שהיא למעלה ממקורם, וכמו שכתוב שרפים עומדים ממעל לו, ממעל לשם אד', משום שעל ידי ההשגה במקורם שהוא שם אד', באים הם לידי ההשגה שיש בחי' שלמעלה מזה, ועד שנשרפים מחמת השגתם. ואופן ב' הוא כמו עבודת האופנים, שאינם משיגים מהות מקורם, אלא יודעים ומשיגים שיש דבר שהוא מופלא, אבל אין להם שום השגה בזה, ולכן אומרים ברוך כבוד הוי' ממקומו, דכיון שאינם יודעים ומשיגים הדבר, לכן אומרים ממקומו סתם, וכיון שידועים שהוא דבר מופלא שאין בו הגבלות דמעלה ומטה, ויכול להיות נמשך גם למטה, לכן אומרים ברוך כבוד הוי' ממקומו, שיומשך למטה. ולאחר העבודה דברכות קריאת שמע באה העבודה דקריאת שמע, דההשגה שבברכות קריאת שמע היא בשורש נה"ב, ובק"ש היא ההשגה בשורש הנה"א, דזהו שמע ישראל, שמע מלשון התבוננות, וההתבוננות היא בישראל, דהיינו שורש הנפש האלקית.

אמנם, כל זה הוא ענין של השגה בלבד, אם שכל אנושי או שכל אלקי, ובנפשות הוא השגה דנה"ב או ההשגה דנפש האלוקית, אבל זה רק הביטול דהשגה, שהוא ביטול היש. וכל זה הוא בהשליכות דהסולם קודם שמגיע לבחי' ראשו מגיע השמימה. ואחר כך בא הענין דשמונה עשרה, שעומד כעבדא קמי' מרי', שהוא ענין ביטול במציאות, ובוה "מגיע השמימה".

(אור התורה שיר השירים ח"א ע' שנה. ד"ה אני לרודי תרד"ע (המשך) בשעה שהקדמתי "תע"ב א' דש). תשי"ב. תשט"ו)

קניני הקב"ה

דאמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה (עירובין פא, ב)

ביאור ענין קנין ע"י מעות ועל ידי משיכה ברוחניות, יובן בהקדים שקנין אינו הווית דבר חדש, כי אם, יציאה מרשות המוכר לרשות הלוקח, שמתחלה ה' הדבר ברשות המוכר, ועל ידי הקנין בא לגילוי אצל הלוקח. ודוגמתו למעלה, שקנין מורה שאין זה התהוות חדשה, יש מאין, כי אם, שבא מן ההעלם אל הגילוי בלבד. וקאי בכללות על עולם האצילות, כמבואר בכתבי הארז"ל (פע"ח שער ר"ח ספ"ג) בפירוש ברוך קונן ברוך בוראך ברוך יוצרך ברוך עושך, שבוראך יוצרך ועושך הם כנגד ג' עולמות ביי"ע, היינו, שהענין דבריות יש מאין מתחיל מעולם הבריאה, ששם הוא אפשרות המציאות, ועד שברכיבי ההשתלשלות יכול להיות מזה נתינת מקום לטעות שיש ב' רשויות ח"י, אבל עולם האצילות נקרא קנין, ועז"י ברוך קונן, כיון שאינו התחדשות דבר, יש מאין, כי אם גילוי ההעלם בלבד.

ופעולת הקנין היא, העלאת עניני העולם שלמטה, שתתגלה בהם אחדותו יתברך, בדרגת עולם האצילות. דהנה, בנוגע לכל עניני העולם כתיב אשר ברא אלקים לעשות, לתקן, שכל מה שנברא בעולם צריך תיקון (כדאיאת בבראשית רבה פ"א, ו), היינו, שמצד הבריאה הוא באופן של העדר השלימות, ומזה מוכן שאינו ברשות הקדושה, ברשותו של הקב"ה כביכול. ולכן צריך להיות ענין העבודה לפעולת הקנין דהקב"ה, שכל עניני העולם יתעלו לרשותו של הקב"ה, רשות היחיד דיחידו של עולם.

ובזה יש ב' אופני קנין, משיכה וכסף. והחילוק שביניהם הוא, שבמשיכה, פעולת הקנין היא בכך שמראה שהחפץ נכנס לרשותו, שלכן מהני משיכה רק ברשות היחיד או בסימטא (משא"כ ברשות הרבים. וכמבואר בקידושין כה, ב. בבא בתרא עו, ב. שו"ע חו"מ סימן קצו ס"ב. סקצ"ח ס"ט ואילך), ועי"ז נתחייב הלוקח ליתן מעות להמוכר כפי שנדברו ביניהם. משא"כ בכסף, פעולת הקנין היא באופן שלא נעשה שום שינוי בחפץ, ולכן גזרו רבנן שאינו קונה עד שימשוך החפץ, שע"י ניכר שנעשה ברשותו.

ועל דרך זה הוא בענין הקנין ברוחניות. דמשיכה קאי על עליית כל עניני האדם והעולם שנמשכים ועולים לרשות הקדושה ע"י כללות עבודת האדם באופן של אתערותא דלתתא. וכסף שהוא מלשון נכסף נכספתי, קאי על האהבה שבאה מלמעלה באופן של אתערותא דלעילא. וידבר תורה מעות קונות" היינו שתחילה באה אתערותא דלעילא, והיא מביאה לאתערותא דלתתא, שהאדם על ידי עבודתו פועל שעניני העולם עברו לרשות יחידו של עולם, ותתגלה בהם אחדותו יתברך.

(ע"פ דרך מצוותיך מצות מקח וממכר. ד"ה חמשה קנינים (א) תשי"ב)

